

Bijlage VWO
2017

tijdvak 1

Grieks

tevens oud programma Grieks

Tekstboekje

Electra beschrijft haar situatie.

Χορός

297 Κάγω τὸν αὐτὸν τῷδ' ἔρον ψυχῆς ἔχω.
298 Πρόσω γὰρ ἄστεως οὔσα τὰν πόλει κακὰ
299 οὐκ οἶδα, νῦν δὲ βούλομαι κάγω μαθεῖν.

Ἡλέκτρα

300 Λέγοιμ' ἄν, εἰ χρή· χρή δὲ πρὸς φίλον λέγειν
301 τύχας βαρείας τὰς ἐμὰς κάμοῦ πατρός.
302 Ἐπεὶ δὲ κινεῖς μῦθον, ἴκετεύω, ξένε,
303 ἄγγελλ' Ὀρέστη τὰμὰ κάκείου κακά,
304 πρῶτον μὲν οἷοις ἐν πέπλοις ἀλίζομαι,
305 πίνω θ' ὄσω βέβριθ', ὑπὸ στέγαισί τε
306 οἴαισι ναίω βασιλικῶν ἐκ δωμάτων,
307 αὐτὴ μὲν ἐκμοχθοῦσα κερκίσιν πέπλους
308 [ἢ γυμνὸν ἔξω σῶμα καὶ στερήσομαι],
309 αὐτὴ δὲ πηγὰς ποταμίους φορουμένη,
310 ἀνέορτος ἱερῶν καὶ χορῶν τητωμένη.
311 Ἄναίνομαι γυναικας οὔσα παρθένος,
312 αἰσχύνομαι δὲ Κάστορ', ὃς πρὶν ἐς θεοῦς
313 ἐλθεῖν ἔμ' ἐμνήστευεν, οὔσαν ἐγγενῆ.
314 Μήτηρ δ' ἐμὴ Φρυγίοισιν ἐν σκυλεύμασιν
315 θρόνῳ κάθηται, πρὸς δ' ἔδραισιν Ἀσίδες
316 δμωαὶ στατίζουσ', ἃς ἔπερσ' ἐμὸς πατήρ,
317 Ἴδαῖα φάρη χρυσέαις ἐζευγμένα
318 πόρπαισιν. Αἶμα δ' ἔτι πατρὸς κατὰ στέγας
319 μέλαν σέσηπεν, ὃς δ' ἐκεῖνον ἔκτανεν,
320 ἐς ταῦτ' αἰνῶν ἄρματ' ἐκφοιτᾷ πατρί,
321 καὶ σκῆπτρ' ἐν οἷς Ἑλλησιν ἐστρατηλάτει
322 μαιφόνοισι χερσὶ γαυροῦται λαβῶν.
323 Ἀγαμέμνονος δὲ τύμβος ἠτιμασμένος

324 οὐπω χόας ποτ' οὐδὲ κλῶνα μυρσίνης
 325 ἔλαβε, πυρὰ δὲ χέρσος ἀγλαϊσμάτων.
 326 Μέθη δὲ βρεχθεὶς τῆς ἐμῆς μητρὸς πόσις
 327 ὁ κλεινός, ὡς λέγουσιν, ἐνθρώσκει τάφω,
 328 πέτροις τε λεύει μνήμα λάϊνον πατρός,
 329 καὶ τοῦτο τολμᾷ τοῦπος εἰς ἡμᾶς λέγειν·
 330 “Ποῦ παῖς Ὀρέστης; Ἄρά σοι τύμβω καλῶς
 331 παρὼν ἀμύνει;” Ταῦτ' ἀπὼν ὑβρίζειται.
 332 Ἄλλ', ὦ ξέν', ἱκετεύω σ', ἀπάγγειλον τάδε.
 333 Πολλοὶ δ' ἐπιστέλλουσιν, ἐρμηνεὺς δ' ἐγώ,
 334 αἱ χεῖρες, ἢ γλῶσσ', ἢ ταλαίπωρός τε φρήν,
 335 κάρα τ' ἐμὸν ξυρήκες ὅ τ' ἐκεῖνον τεκόν.
 336 Αἰσχρὸν γάρ, εἰ πατήρ μὲν ἐξεῖλεν Φρύγας,
 337 ὁ δ' ἄνδρ' ἔν' εἰς ὧν οὐ δυνήσεται κτανεῖν,
 338 νέος πεφυκὼς κάξ ἀμείνωνος πατρός.

Euripides, Electra 297-338

Aantekeningen

- regel 304*   **αὐλίζομαι** huizen
regel 305   **ὁ πίνος** vuil
regel 310   **ἀνέορτος** + *genitivus* niet deelnemend aan de feestviering
                   τητάομαι + *genitivus* beroofd zijn van
regel 313   **μνηστεύω** dingen naar de hand van
regel 314   **τὸ σκύλευμα** buit
regel 315   **Ἀσίς, -ίδος** Aziatisch (*vrouwelijk*)
regel 316   **στατίζω** gaan staan
                   πέρθω buitmaken
regel 318   **ἡ πόρπη** speld
regel 319   **σέσηπα** (*perfectum*) verrot zijn
regel 320   **ἐκφοιτάω** geregeld eropuit trekken
regel 324   **ὁ κλών, κλωνός** takje
                   ἡ μυρσίνη mirte
regel 325   **τὸ ἀγλαΐσμα** sieraad
regel 326   **βρέχομαι** zich bedrinken
regel 327   **ἐνθρώσκω** + *dativus* springen op
regel 328   **λεύω** stenigen
regel 333   **ὁ ἐρμηνεύς** tolk
regel 335   **ξυρήκης** kaalgeschoren

Clytaemestra verdedigt zichzelf.

Κλυταιμήστρα

- 1011 Τοιαῦτα μέντοι σὸς πατήρ βουλευματα
1012 ἐς οὖς ἐχρῆν ἥκιστ' ἐβούλευσεν φίλων.
1013 Λέξω δέ· καίτοι δόξ' ὅταν λάβῃ κακὴ
1014 γυναῖκα, γλώσση πικρότης ἔνεστί τις,
1015 ὥς μὲν παρ' ἡμῖν, οὐ καλῶς· τὸ πρᾶγμα δὲ
1016 μαθόντας, ἦν μὲν ἀξίως μισεῖν ἔχη,
1017 στυγεῖν δίκαιον· εἰ δὲ μή, τί δεῖ στυγεῖν;
1018 Ἑμᾶς δ' ἔδωκε Τυνδάρεως τῷ σῶ πατρὶ
1019 οὐχ ὥστε θνήσκειν οὐδ' ἄ γειναίμην ἐγώ.
1020 Κεῖνος δὲ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀχιλλέως
1021 λέκτροισι πείσας ὄχετ' ἐκ δόμων ἄγων
1022 πρυμνοῦχον Αὐλιν, ἔνθ' ὑπερτείνας πυρᾶς
1023 λευκὴν διήμησ' Ἴφιγόνης παρηίδα.
1024 Κεῖ μὲν πόλεως ἄλωσιν ἐξιώμενος
1025 ἢ δῶμ' ὀνήσων τ' ἄλλα τ' ἐκσώζων τέκνα
1026 ἔκτεινε πολλῶν μίαν ὕπερ, συγγνώστ' ἂν ἦν.
1027 Νῦν δ' οὖνεχ' Ἑλένη μάργος ἦν ὃ τ' αὖ λαβῶν
1028 ἄλοχον κολάζειν προδότιν οὐκ ἠπίστατο,
1029 τούτων ἕκατι παῖδ' ἐμὴν διώλεσεν.
1030 Ἐπὶ τοῖσδε τοίνυν καίπερ ἠδίκημένη
1031 οὐκ ἠγριώμην οὐδ' ἂν ἔκτανον πόσιν.
1032 Ἄλλ' ἦλθ' ἔχων μοι μαινάδ' ἔνθεον κόρην
1033 λέκτροις τ' ἐπεισέφρηκε, καὶ νύμφα δύο
1034 ἐν τοῖσιν αὐτοῖς δώμασιν κατεῖχ' ὁμοῦ.
1035 Μῶρον μὲν οὖν γυναῖκες, οὐκ ἄλλως λέγω·
1036 ὅταν δ', ὑπόντος τοῦδ', ἀμαρτάνῃ πόσις
1037 τᾶνδον παρώσας λέκτρα, μιμεῖσθαι θέλει
1038 γυνὴ τὸν ἄνδρα χᾶτερον κτᾶσθαι φίλον.

1039 Κάπειτ' ἐν ἡμῖν ὁ ψόγος λαμπρύνεται,
 1040 οἱ δ' αἴτιοι τῶνδ' οὐ κλύουσ' ἄνδρες κακῶς.
 1041 Εἰ δ' ἐκ δόμων ἤρπαστο Μενέλεως λάθρα,
 1042 κτανεῖν μ' Ὀρέστην χρῆν, κασιγνήτης πόσιν
 1043 Μενέλαον ὡς σώσαιμι; Σὸς δὲ πῶς πατήρ
 1044 ἠνέσχετ' ἂν ταῦτ'; Εἶτα τὸν μὲν οὐ θανεῖν
 1045 κτείνοντα χρῆν τᾶμ', ἐμὲ δὲ πρὸς κείνου παθεῖν;
 1046 Ἔκτειν', ἐτρέφθην ἦνπερ ἦν πορεύσιμον
 1047 πρὸς τοὺς ἐκείνῳ πολεμίους. Φίλων γὰρ ἂν
 1048 τίς ἂν φόνου σοῦ πατρὸς ἐκοινώνησέ μοι;
 1049 Λέγ' εἴ τι χρήζεις κἀντίθεος παρρησία,
 1050 ὅπως τέθνηκε σὸς πατήρ οὐκ ἐνδίκως.

Χορός

1051 Δίκαι' ἔλεξας, ἡ δίκη δ' αἰσχροῦς ἔχει.
 1052 Γυναῖκα γὰρ χρὴ πάντα συγχωρεῖν πόσει,
 1053 ἥτις φρενήρης· ἧ δὲ μὴ δοκεῖ τάδε,
 1054 οὐδ' εἰς ἀριθμὸν τῶν ἐμῶν ἦκει λόγων.

Euripides, Electra 1011-1054

Aantekeningen

regel 1014 ἡ πικρότης bitterheid
regel 1022 πρυμνοῦχος schepen vasthoudend
 ὑπερτείνω boven iets houden
regel 1023 διαμάω doorsnijden
regel 1024 ἡ ἄλωσις inname
 ἐξιάομαι verhoeden
regel 1027 μάργος wellustig
regel 1028 ἡ προδότις verraadster
regel 1033 ἐπεισφρέω nog daarenboven inbrengen
regel 1036 ὑπείμι als uitgangspunt aanwezig zijn
regel 1037 παρωθέω versmaden
regel 1039 λαμπρύνομαι aan het daglicht komen
regel 1046 πορεύσιμος begaanbaar
regel 1053 φρενήρης verstandig

Tekst 3

Troje is gevallen. Helena is samen met de Trojaanse vrouwen opgesloten. Menelaus, in gezelschap van een aantal dienaren, zoekt haar op. In onderstaande tekst vertelt Menelaus dat hij Helena wil straffen.

- 864 ἦλθον δὲ Τροίαν οὐχ ὅσον δοκοῦσί με
865 γυναικὸς οὐνεκ', ἀλλ' ἐπ' ἄνδρ', ὃς ἐξ ἐμῶν
866 δόμων δάμαρτα ξεναπάτης ἐλήσατο.
867 Κεῖνος μὲν οὖν δέδωκε σὺν θεοῖς δίκην,
868 αὐτός τε καὶ γῆ δορὶ πεσοῦσ' Ἑλληνικῶ.
869 Ἦκω δὲ τὴν Λάκαιναν — οὐ γὰρ ἠδέως
870 ὄνομα δάμαρτος, ἢ ποτ' ἦν ἐμή, λέγω —
871 ἄξων· δόμοις γὰρ τοῖσδ' ἐν αἰχμαλωτικοῖς
872 κατηρίθμηται Τρωάδων ἄλλων μέτα.
873 Οἵπερ γὰρ αὐτὴν ἐξεμόχθησαν δορί,
874 κτανεῖν ἐμοί νιν ἔδοσαν, εἴτε μὴ κτανῶν
875 θέλοιμ' ἄγεσθαι πάλιν ἐς Ἀργεῖαν χθόνα.
876 Ἔμοι δ' ἔδοξε τὸν μὲν ἐν Τροίᾳ μόνον
877 Ἑλένης ἐᾶσαι, ναυπόρω δ' ἄγειν πλάτη
878 Ἑλληνίδ' ἐς γῆν κᾶτ' ἐκεῖ δοῦναι κτανεῖν,
879 ποινὰς ὅσων τεθνᾶσ' ἐν Ἰλίου φίλοι.
880 Ἄλλ' εἶα χωρεῖτ' ἐς δόμους, ὁπάονες,
881 κομίζετ' αὐτὴν τῆς μαιφονωτάτης
882 κόμης ἐπισπάσαντες. En wanneer de wind gunstig waait,
883 zullen we haar meenemen naar Griekenland.

Euripides, Troades 864-883

Aantekeningen

- regel 864* ὅσον δοκοῦσί με zoals men van mij denkt
regel 865 ἐπί + *accusativus* om wraak te nemen op
regel 866 ξεναπάτης zijn gastheer bedriegend
regel 867 σὺν + *dativus* dankzij de hulp van
regel 868 δορὶ *dativus enkelvoud van δόρυ*
πεσοῦσ' = πεσοῦσα
regel 869 τὴν Λάκαιναν *lijdend voorwerp bij ἄξων (regel 871)*

regel 871	αἰχμαλωτικός voor krijgsgevangenen bestemd
regel 872	κατηρίθμηται μέτα + <i>genitivus</i> zij is meegeteld met
regel 873	Οἵπερ γὰρ Lees: Οἱ γὰρ Ἀχαιοί, οἷ δορί <i>dativus enkelvoud van δόρυ</i>
regel 874	εἴτε of het moest zijn dat μὴ <i>Verbind met κτανὸν</i>
regel 876-877	τὸν μόρον ἔάω de bestraffing achterwege laten
regel 877	ἢ ναυπόρος πλάτη schip
regel 878	Ἑλληνίδ' = Ἑλληνίδα κᾶτ' = καὶ εἶτα δίδωμι + <i>infinitivus</i> laten
regel 879	ποινὰς + <i>genitivus</i> als straf voor ὅσων φίλοι Lees: πάντων φίλων, ὅσοι
regel 880	ὁ ὀπάων, -ονος dienaar
regel 882	ἐπισπάω + <i>genitivus</i> meesleuren aan